

Strategi for Nordisk institutt for sjørett for perioden 2024-2027

1 Bakgrunn

En strategi kan bidra til å samle og gi retning til aktivitetene ved instituttet, i tråd med de føringer som ligger i instituttets vedtekter. Av disse fremgår det at instituttet skal fremme forskning og undervisning i de nordiske land i sjørett, alminnelig transportrett, energi- og petroleumsrett, ressursrett og beslektede fagområder. Instituttet skal opprettholde en høy kompetanse i alminnelig formuerett og utvalgte områder av offentlig rett og folkerett. Det heter videre at innenfor sine fagområder, skal instituttet blant annet drive forskning og forskeropplæring, forestå undervisning og tilby etterutdanning, utgjøre et kompetansesenter og utvikle internasjonalt samarbeid. Endelig skal instituttet sikre forskningsformidling, både til forskerfellesskapet og til allmennheten.

For tiden er det ti personer i fast vitenskapelig stilling ved instituttet. Én av disse er under tiltredelse.¹ To vil passere 70 i kommende strategiperiode.² Ved instituttet er det også omlag 15 phd-stipendiater og 19 vitenskapelige assistenter. De aller fleste av disse er prosjektfinansiert. Fire personer i II-er stilling er også knyttet til instituttet.³

Administrasjonen består av fire personer i fulltidsstilling, og tre i deltidsstillinger.

Endelig er en rekke pensjonister knyttet til instituttet som gjesteforskere, og instituttets professores emeriti tar aktivt del i instituttets virksomhet.

De faste vitenskapelige stillingene er finansiert gjennom fakultetet, mens flertallet av de øvrige vitenskapelige stillingene er eksternfinansiert, helt eller delvis. Også administrasjonen er i noen grad eksternfinansiert, gjennom overhead på prosjekter. Gjesteforskere og emeriti mottar ikke lønn fra instituttet.

Halvparten av de fast vitenskapelig ansattes arbeidstid er knyttet til undervisning. Hvilke emner det skal undervises i er i utgangspunktet bestemt og organisert av fakultetet, og det er derfor begrenset hva slags strategi instituttet kan ha i forhold til dette. Det er likevel slik at deltakelse i undervisningen bidrar til å synliggjøre instituttets ansatte, og dermed fungerer som et utstillingsvindu, med alt det innebærer.

For så vidt gjelder valgemenner og masterprogram instituttet har ansvaret for, er handlefriheten noe større med hensyn til hvilke temaer innenfor de enkelte emnene det skal undervises i, hvordan undervisningen legges opp og programmet innrettes. Dette gir større muligheter til å trekke forskningen inn i undervisningen, og omvendt, enn på de obligatoriske emnene i rettsstudiet. Men også her er rammene satt av fakultetet.

¹ Sondre Dyrland. Han tiltrer på vårparten 2024.

² Henholdsvis Trine-Lise Wilhelmsen (2024) og Ola Mestad (2026).

³ Henholdsvis Silke Goldberg, Johnny Herre, Henrik Ringbom og Kristina Siig.

Det er slik at valgemnene genererer problemstillinger og utviklingsmuligheter for de obligatoriske emnene, og dermed langt på vei fungerer som juridiske laboratorier der funn og innsikt kan tilflyte de obligatoriske emnene.

En del av de fast vitenskapelig ansattes undervisning skjer i form av veiledning av avhandlingsskrivende studenter og doktorgradsstipendiater. For så vidt gjelder store mastergradsavhandlinger, har instituttet en lang og god tradisjon med å knytte disse til forskning, eksterntfinansiert og annen, de fast vitenskapelige også driver. For så vidt gjelder doktorgradsstipendiatveiledning, vil det gjerne være slik at de stipendiatene som søker seg til instituttet enten gjør det fordi de ser det som hensiktsmessig for sitt avhandlingsprosjekt, eller fordi de søker stipendiatstilling på et prosjekt instituttet har tilknytning til. I begge tilfelle vil valg instituttet gjør ha betydning for hvem som kommer, og for hva det skrives om.

Instituttets vitenskapelige ansatte underviser i rettsstudiets obligatoriske emner. Fakultetet har en målsetning om forskningsbasert undervisning. Dette tilsier at de av instituttets ansatte som underviser i obligatoriske emner, også forsker i dem. Dette tilsier igjen at deler av instituttets strategi bør være rettet inn mot forskning nettopp i disse emnene. I forlengelsen av dette ligger det en oppfordring til å samordne de vitenskapeliges undervisningsinnsats, for derigjennom å konsentrere forskningen ved instituttet. Konsentrasjon av undervisningsinnsats kan således både være et virkemiddel i en forskningsstrategi og et mål for den.

Instituttets vitenskapelig ansatte deltar i varierende grad i eksterntfinansierte forskningsprosjekter. Flere av disse prosjektene, kanskje særlig på energisiden, kjennetegnes ved at de er flerfaglige og bare i begrenset grad initiert av instituttet, i tillegg til at det dreier seg om beløp som isolert sett ikke er så store. Som eksempel fra den andre enden av skalaen kan nevnes forsikringsprosjektet, der det i stor grad er opp til instituttet hvordan midlene skal disponeres.

Det har lenge vært pekt på som en utfordring at den forskningen som drives ved instituttet favner vidt, og nok i større grad enn tidligere kan fremstå som fragmentert. Dette ble påpekt i instituttets strategi for 2016 til 2020, jf.

«Sett utenfra kan det i dag være vanskeligere enn før å se en faglig rød tråd som legitimerer at enhetene er samlet som ett institutt.⁴ Det er imidlertid fremdeles klare faglige og metodiske felleslinjer i instituttets forskning. Faglig dreier den seg om rettslige spørsmål knyttet til økonomisk virksomhet med hovedvekt på skipsfart, offshore og energisektorene og med internasjonal innretning, herunder sterkt innslag av EU- og EØS-rett. Felles er også en funksjonell tilnærming til retten i motsetning til den disiplintilnærmingen man har på de øvrige instituttene. Disse felleslinjene har ført til at instituttet generelt besitter stor kompetanse på samspillet mellom nasjonale og internasjonale regler. Et mål nå er likevel å synliggjøre fellesskapet gjennom prosjekter på tvers av enhetene ...».

⁴ Assessment Report for the Scandinavian Institute for Maritime Law, Norden/NordForsk

En del er gjort i foregående strategiperiode, blant annet gjennom prosjektet «Rammevilkår og regelverk i havbruksnæringen», som behandler sjørettslige, kontraktsrettslige og konsesjonsrettslige problemstillinger,⁵ og forsikringsrettsprosjektet, som behandler forsikringsavtalerett og den offentligrettslige reguleringen av forsikrings- og meglervirksomhet.⁶ Bortsett fra SFI Autoship, der instituttet bidrar med en utredning av juridiske problemstillinger knyttet til selvgående skip,⁷ synes det å være begrenset forskningsaktivitet ved instituttet knyttet til kjernefeltene i sjørett og alminnelig transportrett.

På energisiden er det vel i første rekke prosjektene knyttet til den grønne omstillingen som har slike tverrgående dimensjoner. En utfordring her er at omfanget av EU-regelverk på området, og karakteristika ved dette regelverket, kan gjøre det temmelig krevende for de av instituttets ansatte som ikke har dette som primært forskningsfelt både å gi meningsfulle innspill til andres forskning på området, og å trekke veksler på den forskningen som gjøres her i egen forskning. For så vidt gjelder de retts spørsmål som er knyttet til utbygging og drift av vindkraft, har disse fellestrekk både med de folkerettslige, offentligrettslige og privatrettslige spørsmål utnyttelse av petroleumsressursene på norsk kontinentalsokkel aktualiserer, og med dem som knytter seg til akvakultur. Forskningen på dette området favner dermed rettsområder som etter instituttets vedtekter skal vies særlig oppmerksomhet, og går også godt sammen med forskningsaktivitetene knyttet til akvakultur.

Instituttet formidler i ulike kanaler. En kanal for forskningspublisering er skriftserien Marlus, som publiserer fagfellevurderte arbeider på digital plattform med åpen tilgang. Skriftserien muliggjør både publisering av arbeider som er for store til at andre tidsskrift vil ta dem inn, og publisering av arbeid som er rettet spesielt inn mot de forskningsområdene instituttet dekker, der temaene nok kan vurderes som for små i andre tidsskrifter. Instituttets ansatte formidler forskning også gjennom andre tidsskrifter, bidrag i antologier og egne monografier utgitt på norske og utenlandske forlag.

Instituttet arrangerer, og instituttets ansatte deltar på, seminarer i inn- og utland. Slike seminarer er en viktig arena for synliggjøring.

Gjennom innlegg i, og svar på spørsmål fra, media formidler instituttets ansatte innsikter til en bredere allmennhet. Instituttet er også synlig i sosiale medier.

Instituttets økonomi er for tiden god, noe som gir betydelig handlingsrom. Velstanden skyldes god uttelling på prosjektsøknader og solide bidrag fra næringslivet i form av mer direkte tilskudd.⁸

Det juridiske fakultetets strategi for planperioden frem til 2030, vedtatt av fakultetsstyret i 2021, er sortert under fire overskrifter. Disse kan sammenfattes i stikkordene forskningskvalitet, kvalitetskandidater, samfunnsdialog og attraktivitet. Denne strategien

⁵ <https://www.jus.uio.no/nifs/forskning/prosjekter/havbruk/index.html>

⁶ <https://www.jus.uio.no/nifs/forskning/prosjekter/forsikringsrett/index.html>

⁷ <https://www.jus.uio.no/nifs/forskning/prosjekter/autoship/index.html>

⁸ Forsikringsnæringen

legger få, om noen, følbare begrensninger på utnyttelsen av det rommet instituttets vedtekter gir for strategiske valg.⁹

En instituttstrategi bør peke ut mål, og gi anvisning på tiltak som kan treffes for å nå dem. Nedenfor er det angitt mål knyttet til instituttets kjernevirksomhet, og angitt tiltak som kan bidra til realiseringen av dem.

Instituttets styre inviteres til å ta stilling til disse

2 Mål

2.1 Undervisning og veiledning skal ha høy kvalitet

Det er et selvsagt mål at den undervisningen som tilbys av instituttet og instituttets ansatte skal holde høy kvalitet. I dette ligger at innretningen på de emnene det undervises i skal være tilpasset emnenes særpreg, og undervisningen innrettet mot å gi studentene kunnskaper og innsikter som gjør dem rustet til å arbeide praktisk på fagområdet.

Etter- og videreutdanningstilbud skal bygge på instituttets forskningsaktiviteter.

2.2 Forskingen ved instituttet skal holde høy kvalitet, fremme fagområder angitt i vedtektene og bidra til et vitalt formuerettslig fagmiljø ved fakultetet.

Det følger av instituttets vedtekter at instituttet skal fremme forskning i sjørett, alminnelig transportrett, energi- og petroleumsrett, ressursrett og beslektede fagområder innenfor virksomhetsrelatert formuerett og næringsreguleringsrett. Det ligger i dette at det skal skje forskning av betydning for kjernefeltene i disse rettsområdene ved instituttet. Det bør neppe være et mål at all forskning ved instituttet er knyttet til kjernefeltene, samtidig bør en vesentlig del være relevant for kjernefeltene. Situasjonen ved strategiperiodens begynnelse er tilfredsstillende i dette henseende

2.3 Marlus opprettholdes og videreutvikles som instituttets sentrale formidlingskanal

Marlus er en viktig kanal for formidling av instituttets forskning. Denne posisjonen må opprettholdes. Det er et mål at avhandlinger skrevet av vitenskapelig assistenter ved instituttet skal kunne publiseres i Marlus, eventuelt med enkelte justeringer. Omleggingen til digital publisering og åpen tilgang legger forholdene til rette for økt spredning, samtidig som finansieringen av tidsskriftet kan by på utfordringer.

2.4 Instituttet skal preges av god samhandling

Nordisk institutt for sjørett er, og har alltid vært, et lite institutt preget av flat struktur og godt samarbeid. Antallet i fast vitenskapelig stilling er nå høyere enn før, og antallet i

⁹ Strategidokumentet ligger her: <https://www.jus.uio.no/om/strategi/strategidokumenter/strategi2030-jusioslo.pdf>.

midlertidig stilling (vitenskapelige assistenter og stipendiater) knyttet til instituttet er flere ganger antallet fast vitenskapelige.¹⁰

Instituttets virksomhetsbaserte orientering mot rettslige spørsmål, og dermed også brede rettsvitenskapelige nedslagsfelt, har gitt grunnlag for en fellesskapsfølelse og institutt-tilhørighet som har løftet den enkeltes forskning. Dette har gitt instituttet et godt faglig omdømme og gjort det til et attraktivt sted å være. Dette trekket ved instituttets organisering og virkemåte skal føres videre.

3 Tiltak

3.1 Sikre samhandling

I arbeidet med prosjektsøknader som skal utgå fra instituttet, bør både beslutningen om å søke midler og innretningen på de aktiviteter det skal søkes midler til, forankres i instituttledelsen. Dette vil sikre at prosjektsøknader og -gjennomføring nyter godt av, og utvikler, kompetansen som finnes på instituttet.

Med jevne mellomrom arrangeres det et seminar der instituttets aktiviteter og liv siden forrige gang man diskuterte og evaluerte dette diskuteres og evalueres.

3.2 Foredle forskningsinnsats

Hvert semester arrangeres det et seminar for de avhandlingsskrivende ved instituttet. Et av disse skal gå over to dager. Det faglige opplegget for seminarene skal være konsentrert om de avhandlingsskrivendes prosjekter og utfordringer disse reiser.

Hvert år legges det til rette for felles strukturert skriveid for instituttets stipendiater etter modellen «Shut up and write».

Hvert år arrangeres det et seminar for de ansatte i fast vitenskapelig stilling der det faglige opplegget skal være konsentrert om deres prosjekter og utfordringer disse reiser.

3.3 Utvikle undervisning

Instituttet utvikler undervisningstilbud innenfor instituttets fagområder som kan bygge på og støtte opp under forskningen ved instituttet.

3.4 Fremme formidling

Skriftserien Marlus skal opprettholdes som en relevant kanal for formidling av forskning og innsikt innenfor instituttets kjernefelt.

Kontakt og interaksjon med juristprofesjonen skal være formålstjenlig, relevant og til gjensidig nytte for profesjon og institutt. Instituttet skal være synlig i faglig relevante sosiale medier.

¹⁰ Per. 1. november 2023 er det 17 vitenskapelige assistenter og 15 stipendiater knyttet til instituttet. I tillegg kommer emeriti og gjesteforskere med temmelig permanent opphold ved instituttet.